

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Кудимець І.А.

Науковий керівник: доцент **Фіщук Н.Ю.**

Розглянуто можливості подолання інвестиційної кризи в аграрному секторі економіки України через їх залучення у вільні економічні зони та території пріоритетного розвитку. Також розглянуто переваги та недоліки створення вільних економічних зон як у світі, так і в Україні.

Реформування аграрного сектору України пов'язано із залученням інвестицій до сільськогосподарського виробництва та агропромислового комплексу. У дослідженнях виділено два основних шляхи подолання інвестиційної кризи для забезпечення оновлення технологічної бази і виходу галузі на стандарти стабільного розвитку. Перший з них передбачає переважну орієнтацію на державні інвестиції, другий — приватний вітчизняний і іноземний капітал.

Однак обмеження вітчизняних джерел фінансування зумовлює необхідність пошуку інших шляхів через залучення зовнішніх фінансових ресурсів у вигляді іноземних кредитів. У 90-х роках минулого століття В.П. Горьовий вбачав саме в цьому один із напрямів розв'язання проблем забезпечення сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними ресурсами [3]. Кредити надавалися під урядові гарантії, однак практика залучення українськими підприємствами-позичальниками іноземних кредитів себе не виправдала через нестачу фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств і була призупинена Законом України «Про Державний бюджет України на 2001 рік». Не виправдала себе й практика залучення кредитних ресурсів, отриманих сільгоспвиробниками на умовах фінансового лізингу. Результатом цих невдалих заходів було погіршення стану сільгоспвиробників та скорочення сільськогосподарського виробництва. Наприклад, у 1990 р. частка України у світовому виробництві зерна скоротилася від 3,11 до 1,32%. Нині Україна, що входила в першу десятку країн — найбільших виробників цукру і постачала його за межі держави, офіційно започаткувала імпорт цукру понад 3,5 млн. т, а в 2003 р. навіть зерна пшениці для внутрішнього ринку. У 2002 р. власне виробництво цукрових буряків зменшилося від 44,3 до 14 млн. т, а цукру — з 6,8 до 1,6 млн. т [2]. Аналіз інвестиційних процесів у сільському господарстві та АПК України свідчить про необхідність їх додаткового стимулювання за допомогою комплексу цілеспрямованих заходів. Один з них — створення спеціальних (вільних) економічних зон та територіях пріоритетного розвитку.

Формування вільних економічних зон у багатьох країнах світу віддзеркалює дію об'єктивних інтеграційних процесів, притаманних національній економіці. На сьогодні територіальні утворення цього типу розміщені практично у всіх країнах світу, представлені на всіх континентах. Неабиякий вплив їх на економічні процеси, що відбуваються у державах, оскільки в зонах створюються різноманітні виробництва, нові робочі місця, активізуються зовнішньоторговельні операції.

Як вихідні критерії, що обумовлюватимуть віднесення тих або інших структур до вільних економічних зон, необхідно вважати: умовну екстериторіальність утворення відносно митних кордонів та індиферентність до торгового режиму приймаючої держави; спрямованість на активізацію підприємницької та зовнішньоекономічної діяльності, використання для власного розвитку зовнішніх фінансових ресурсів, у тому числі іноземних інвестицій; особливий (що відрізняється від загального, який існує на території держави розташування) організаційно-правовий механізм.

Виходячи з вищевикладеного, можна дати таке визначення поняттю вільної економічної зони:

ВЕЗ – це обмежена частина території держави, на якій встановлюються особливі митний, податковий, фінансовий, організаційно-правовий режими діяльності суб'єктів підприємництва для активізації економіки та інтеграції у світове господарство.

Метою створення ВЕЗ є прискорення соціально-економічного розвитку регіонів розташування, залучення зовнішніх інвестицій, створення нових робочих місць та вирішення проблем використання незайнятого працездатного населення, активізація підприємницької діяльності, стимулювання експортоорієнтованого (або імпортозамінюючого) виробництва, залучення і впровадження новітніх технологій, підвищення ефективності використання місцевих природних ресурсів.

Ці зони максимально відкриті зовнішньому економічному простору і за сутністю свого механізму повинні сприяти інтеграції територій в єдину господарську систему. Вони не обмежуються прийняттям заходів, що стимулюють діяльність нерезидентів, а навпаки, створюють пільгові умови для підприємницької діяльності в цілому.

Відсутність спеціальних економічних зон у господарській практиці держави можна віднести до факторів, які стримують економічний розвиток "проблемних" територій та залучення в Україну іноземних інвестицій. З іншого боку, заснування спеціальних (вільних)

економічних зон сприятиме економічному підйому, розвитку підприємництва, відновленню зайнятості та створенню нових робочих місць, припливу інвестицій та ефективному використанню наявного виробничого потенціалу.

СЕЗ також є важливим стимулом для припливу до приймаючої країни іноземних інвестицій, абсорбуючи від 10 до 80% їх сукупної вартості. Крім того, зони виробничого спрямування забезпечують в країнах Південно-Східної Азії від 10 % (Корея, Гонконг, Філіппіни) до 60% (Сінгапур) загальної кількості новостворених робочих місць.

Такі зони широко розповсюджені за рубежем, зокрема в Китаї і багатьох нових індустріальних країнах. У результаті запровадження спеціального економічного режиму ряд держав (Бангладеш, Домініканська Республіка, Коста-Ріка, Мадагаскар, Марокко) змогли перейти з розряду експортерів сировини до групи країн, що постачають на світовий ринок готову продукцію.

Подолання інвестиційного дефіциту може забезпечити:

- регіональну нерівність країн з великою територією та диференціацією економічного стану населення різних регіонів, зменшити соціально-економічне напруження [6];

- можливість впровадження в аграрному секторі збалансованого бюджетного, податкового, амортизаційного та грошово-кредитного регулювання;

- стимулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві та АПК через запровадження передових технологій переробки та вирощування с.-г. культур;

- розширення зв'язків між регіонами та прискорення формування ділових, соціальних та інфраструктурних мереж ;

- залучення іноземних інвестицій та стимулювання виведення капіталу з тіньового сектору вітчизняної економіки через реінвестування

капіталів в проекти вільних економічних зон БЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР);

- підвищення рівня капіталізації сільськогосподарських підприємств та підприємств АПК через мінімізацію податкових зобов'язань щодо зниження оподаткування доходів у формі дивідендів [4];

- створення нових робочих місць, покращення соціального становища в регіоні.

Діяльність ВЕЗ і ТПР в Україні характеризується певними труднощами та недоліками: приплив іноземного капіталу часто виключає його з прибуткових галузей — йому властива слабка регіональна диверсифікація; використання іноземними компаніями трансферних цін, що веде до втрати податкових надходжень та митних зборів [5]; відбувається реінвойсинг — заниження або завищення вартості товару, що використовується для зменшення митних відрахувань або зменшення бази оподаткування [4].

Для поліпшення дії механізмів ВЕЗ та ТПР у сільському господарстві та АПК України необхідно:

- дотримуватись єдиної довгострокової стратегії, яка комплексно визначає конкретні настанови та орієнтири стійкого соціально-економічного розвитку;
- забезпечити сприяння реалізації політичного курсу і стабільність загальної соціально-політичної ситуації в країні;
- відстоювати пріоритетні національні інтереси при «відкритості» їх зовнішньому світу;
- проводити науково обґрунтовані ринкові реформи в усіх сферах суспільного життя ;
- подолати бюрократичні перешкоди інвесторам;
- гарантувати права інтелектуальній власності.

Пріоритетом державної політики у рамках СЕЗ має стати стимулювання високотехнологічних виробництв міжнародних компаній, які вже тривалий час придивляються до України. Визначальною мотивацією до локалізації (переносу з країн Азії) таких виробництв на Україну є зменшення витрат (часу і грошей) на транспортування готової продукції і/або сировини. Відповідно, для стимулювання такого типу інвестицій, які майже на 100 % є зорієнтованими на експорт, слід створити можливості для швидкого старту, на українській території та налагодження оптимальних митних процедур. Це можна зробити у форматі індустріальних парків. Однак передусім у цій сфері слід надати допомогу тим інвесторам, які виконали взяті на себе зобов'язання з двох ключових показників — вкладення інвестицій і створення нових робочих місць, проте були „причесані під один гребінець” разом з недобросовісними суб'єктами. Йдеться про відновлення для них пільгового режиму та компенсації завданої шкоди.

Отже, БЕЗ і ТПР є діючим механізмом покращення економічного стану сільського господарства та АПК в країні з перехідною економікою. Досвід різних країн світу засвідчив, що використання БЕЗ і ТПР як інструмента прискорення темпів зростання народного господарства дає високі господарсько-економічні результати.

Література:

1. Конституція України. 1996р., Розділ XI. Місцеве самоврядування // Урядовий Кур'єр. – 1996. – 28 червня.
2. Лукінов І.І. Концептуальні основи регіональної економічної політики // Економіка України. – 2002. - №1.
3. Регіональна економіка / Під ред. Т.Г. Морозовой. – М.: “ЮНІТІ”, 2005.
4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2001 рік»
5. Закон України від 25.03.05р. № 2505 „Про внесення змін до ЗУ „Про Державний бюджет на 2005 рік” ”.
6. Концепція створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1994р. №167 // “Орієнтир”. – 1994. – 28 квітня.
7. Пила В.І., Чмир О.С. Спеціальні (вільні) економічні зони: теорія та практика: Навчальний посібник – К.: Київський державний торговельно-економічний університет, 1998.
8. Родін В.С./ Вісник аграрної науки. - Листопад 2006р.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Мельничук В.

Науковий керівник: доцент **Фіщук Н.Ю.**

Наведено основні показники розвитку зовнішньоекономічних відносин у Вінницькій області. Досліджено потенційні можливості подальшого розширення ЗЕД.

Місто Вінниця належить до найбільш привабливих регіонів щодо інвестування завдяки потужному промисловому та високому науковому потенціалу, розвиненій транспортній інфраструктурі, банківській системі, сприятливому підприємницькому клімату.

Міська рада пропонує інвестиційні проекти, ділянки для житлової забудови, організації торгівлі та відпочинку.